

Poročila lokalnih društev

Poročilo o delu Muzejskega društva Škofja Loka za obdobje 1998–2000

Muzejsko društvo Škofja Loka ima po trenutni evidenci 457 članov. Na občnem zboru 21. oktobra 1999 je bil izvoljen nov predsednik Alojzij Pavel Florjančič, ki je nasledil dr. Franceta Štukla. Na tem zboru je bil proglašen akademik dr. Emilijan Cevc za častnega člana. Glavna dejavnost društva v omenjenem obdobju so bili Loški razgledi. Številka 45 za leto 1998 je imela 475 strani in 46 prispevkov, številka 46 za leto 1999 pa je imela 543 strani in 51 prispevkov. Od številnih znanstvenih, strokovnih, domoznanskih in literarnih prispevkov bi morda izpostavili obširno delo dr. Eda Škulja Orgle v dekaniji Škofja Loka, ki je bilo priobčeno v obeh številkah, in blok Loški pasijon s 17 prispevki na 220 straneh v številki 46, kjer je še posebej pomemben prispevek avtorjev Katarine in Jožeta Faganela: Poskus slovarja Škofjeloškega pasijona. Društvo je leta 1998 izdalo 7. vodnik po Loškem ozemlju: Crngrob in okoliške vasi, ki ga je uredila Ivanka Aleš, in sodelovalo s pomembnim deležem v pripravi velikega zbornika 150 let župnije Reteče, z izidom v letu 2000.

Društvo posebno skrb namenja stavbni dediščini in se je zato aktivno vključevalo v mednarodni pilotni projekt prenove mesta. Uspešni smo bili pri zahtevi, da se Pepetov most na Poljanski Sori obnovi v starem slogu, in pri prenovi fasade pri Ferbarju v Karlovcu, žal pa neuspešni pri novogradnji Vahtnce na Glavnem trgu. Na našo pobudo je bilo postavljeno več tabel o kulturnih spomenikih, še zlasti za srednjeveški kamniti most. Aktivno smo se vključili v projekt prenove Šolske ulice, za katero je bila sprejeta naša podpora Aleji znamenitih Ločanov. Letos je bil postavljen že prvi spomenik kiparju Tonetu Logondru. Pripravili smo tudi seznam 19 zaslužnih Ločanov, od katerih sta prva naslednja na vrsti spomenika dr. Pavletu Blazniku in prof. Francu Planina, ki ju nameravamo odkriti v naslednjih dveh letih ob stoletnici njunih rojstev. V restavriranje na ALU smo dali sliko Brezmadežne (po Bernardu Castelli) iz 17. stoletja in Lajerjevo Oznanenje iz leta 1796. V tem času smo imeli tudi več diskusijskih „Blaznikovih večerov“, kjer smo obravnavali aktualne teme ali predstavitve za Škofjo Loko pomembnih knjig (Grajske stavbe v Sloveniji (Ivan Stopar), Vojaški zemljevidi (Vincenc Rajšp), Kajbetova hiša (J. Jamar – Legat)) in druge aktualne teme.

Alojzij Pavel Florjančič
predsednik

Poročilo o delu Zgodovinskega društva Novo mesto v letih 1998–2000

Glede na število članstva in finančne možnosti organizira Zgodovinsko društvo Novo mesto vsako leto eno predavanje in eno ekskurzijo. Vsebinsko sta predavanje in ekskurzija vezana na domoznansko tematiko Dolenjske in Bele krajine.

V letu 1998 je mag. Boris Golec pripravil predavanje z naslovom Butale so vas, pa ji pravijo mesto s podnaslovom Butalstvo spodnjekranjske purgarije v predrazsvetljenski dobi. Organizirana je bila ekskurzija v Belo krajino.

Leto 1999 smo posvetili Kočevski. Predavala sta dr. Mitja Ferenc in mag. Gojko Zupan. Prvi o izgubljeni kulturni dediščini kočevskih Nemcev, drugi o sakralni dediščini Kočevske. Ekskurzija je bila organizirana po Kočevskem Rogu.

Leta 2000 je dr. Stane Granda predstavil svojo knjigo Prva odločitev Slovencev za Slovenijo in pri tem izpostavil takratno dogajanje na Dolenjskem.

Majda Pungerčar
predsednica

Poročilo o delu Zgodovinskega društva za Koroško od februarja 1997 do septembra 2000

Zgodovinsko društvo za Koroško, ustanovljeno leta 1993, šteje 42 članov. V zadnjih treh letih sta bila dva redna občna zbora in eden izreden. Na občnem zboru 20. februarja 1997 je bil sprejet okviren program aktivnosti: izdaja Koroškega zbornika, predavanja, ekskurzije in neobvezna mesečna srečanja članov društva, kjer bi razpravljali o aktualnih zgodovinskih temah. Enake aktivnosti so bile potrjene tudi na občnem zboru februarja 2000. Oktobra leta 1997 se je društvo zaradi zakonske spremembe na novo registriralo, nov statut pa je bil sprejet na izrednem občnem zboru.

Med zastavljenimi aktivnostmi smo najprej zastavili redna mesečna srečanja, ki pa smo jih po nekajkratnih poskusih, zaradi neudeležbe, opustili.

Istočasno so tekle priprave na izdajo Koroškega zbornika 2, ki je izšel maja 1998. Razposlali smo ga knjižnicam po Sloveniji in vsem članom našega društva. Takrat je dozorela tudi odločitev, da zbornik izide vsaki dve leti. Zbornik št. 3 je v pripravi za tisk in bo izšel še pred koncem leta 2000.

V letu 1998 smo načrtovali ekskurzijo v kraje ob južnem robu Pohorja, ki pa je zaradi premajhnega števila udeležencev nismo realizirali.

Zgodovinsko društvo za Koroško je pripravilo strokovna predavanja:

1. novembra 1998, mag. Tadej Brate, *Železarstvo in tehniška dediščina na Ravnah na Koroškem*. Poslušalcev je bilo okoli 50.
2. maja 2000, mag. Marjan Linasi, *Koroške partizanske enote. Predavanje na Prevaljah ob 55. obletnici zaključnih bojov ob koncu druge svetovne vojne. Udeležencev okoli 60.*
3. junija 2000, dr. Risto Stojanovič, *Nekatere kontroverze v zgodoviniopisju o številu zajetih in usmrčenih kolaboracionistov na Slovenskem in Koroškem v Avstriji. Predavanje je bilo v Radljah ob Dravi, udeležilo se ga je okoli 50 poslušalcev.*

Jeseni letos bomo pripravili še dve predavanji, eno na temo železarstva na Koroškem.

Karla Oder
predsednica

Poročilo o delu Zgodovinskega društva v Mariboru v letih 1998–2000

Leta 1998 smo pripravili pet predavanj oziroma predstavitev novih zgodovinskih knjig ter zgodovinski kviz za osnovne šole severovzhodne Slovenije General Rudolf Maister, njegovo življenje, vloga in pomen v bojih za severno slovensko mejo 1918–1920. Tekmovanja se je udeležilo 44 osnovnih šol.

Na isto temo so tega leta tekmovali tudi štiri ekipe mariborskih gimnazij. Prireditvev Zgodovinskega društva se je udeležilo 800 obiskovalcev.

Leta 1999 smo organizirali 4 predavanja in dvoje predstavitev knjig. Osnovnošolskega tekmovanja *Kako so živeli, pluli in se bojevali Vikingi*, se je udeležilo 34 šol. Finalno tekmovanje je posnel Radio Maribor in ga predvajal v dvournem večernem terminu.

V letošnjem letu smo pripravili 3 predavanja in 2 predstavitvi knjig ter tekmovanje šol severovzhodne Slovenije na temo *Kako so živeli Kelti*. Tekmovanja se je udeležilo 44 šol.

Vseh prireditvev, ki jih je pripravilo Zgodovinsko društvo v Mariboru v letih 1998–2000, se je skupno udeležilo okrog 2500 ljudi. Pri kvizih je sodelovalo 120 šol in okrog 700 tekmovalcev. Skupaj z Univerzo v Mariboru smo izdajali društveno glasilo Časopis za zgodovino in narodopisje, ki ga ureja dr. Darko Friš.

Marjan Matjašič
predsednik

Poročilo o delu Zgodovinskega društva dr. Franca Kovačiča za obdobje 1999–2000

Delovni načrt, sprejet na rednem občnem zboru dne 17. marca 1999, je bil z izjemo predavanja dr. Franca Krambergerja, ki je odpadlo zaradi njegove bolezni, in dvodnevne ekskurzije, za katero je bilo premalo zanimanja, uresničen. Redna srečanja s predavanjem so bila vsak mesec, razen julija in avgusta 1999 ter februarja 2000, ko so počitnice. Teme predavanj so bile zelo pestre, zato je bila temu primerna tudi udeležba, saj se je le-teh udeleževalo od 40 do 60 članov in nečlanov društva. Štiri predavanja so pripravili člani društva, za štiri pa smo povabili druge strokovnjake z različnih področij.

Predavanja:

14. aprila 1999 je imel predavanje pod naslovom Ob 100-letnici rojstva profesorja Franja Baša. Osebni nagibi za njegovo znanstveno in muzejsko delo prof. dr. Angelos Baš. Svojega očeta je predstavil kot človeka, ki je izhajal iz trdne kmečke družine, kar je velikokrat prisotno v njegovih številnih etnografskih raziskavah, ki skupaj s številnimi zgodovinskimi deli bogatijo njegov velik znanstveni opus. Veliko svojega znanja je vgradil tudi v mariborski Mestni muzej, katerega ravnatelj je bil, saj je želel, da ta postane kulturni in znanstveni steber Štajerske.

12. maja 1999 je direktor Pokrajinskega arhiva v Mariboru dr. Miroslav Novak predstavil Pokrajinski arhiv v Mariboru v predavanju z naslovom Arhivsko gradivo v Pokrajinskem arhivu Maribor. Govoril je o tradiciji zbiranja in hranjenja arhivskega gradiva, o arhivskem gradivu kot kulturni dediščini, o fondih in zbirkah in informativnih pomagalah. Dotaknil se je tudi perspektive razvoja hranjenja arhivskega gradiva s pomočjo sodobne tehnologije.

13. oktobra je imel predavanje doc. dr. Darko Friš z naslovom „Izseljevanje s spodnje Štajerske pred letom 1914“. Referent je kot strokovnjak za izseljensko zgodovino najprej predstavil prvo obdobje večjega izseljevanja našega življa do 1914 in izseljenske cilje – v največ primerih je to bila Severna Amerika. Nekaj jih je šlo tudi v države takratne zahodne Evrope. Ustavil se je ob vzrokih za izseljevanje: na prvem mestu socialna ogroženost, vendar so bili vzroki še drugi – družinska in medsebojna nasprotja, strah pred vojaško službo, ipd.

Predavanje, ki ga je imela izr. prof. dr. Vera Ferlan – Marolt, doktorica medicine, 10. novembra 1999 z naslovom Spektrum bolezni v judovskih getih, nam je osvetlilo odkrivanje ozadja večplastnega vidika bolezni, ki izhajajo iz posebnosti v dednem zakladu posameznika, saj je treba vedeti, da ima genetika vedno večji pomen pri proučevanju bolezni in je danes nepogrešljiva veja medicine. Predavanje, popostreno z diapozitivi, nam je predstavilo številne bolezni, ki se prenašajo iz roda v rod in so jih večinoma odkrili v Izraelu kot tudi med Judi, ki so naseljeni po svetu in živijo v relativno izoliranih skupinah.

8. decembra 1999 je imel predavanje prof. dr. Rajko Bratož z naslovom Krščanstvo v pozni antiki in zgodnjem srednjem veku v slovenskem prostoru. V obsežni tematiki je predavatelj usmeril svojo pozornost predvsem na dve temi: Viktorin in Petoviona ter domača krščanska skupnost v njegovi dobi (2. polovica 3. stoletja). Govoril je tudi o krščanski skupnosti v Emoni in Celei na začetku 5. stoletja in donatorskih mozaičnih napisih v lokalnih cerkvenih objektih (baptisteriji oz. bazilike).

12. januarja 2000 je bilo predavanje z naslovom „Pričakovanja konca sveta v evropski zgodovini od srednjega veka dalje“, ki ga je imel doc. dr. Janez Šumrada.

8. marca 2000 nam je predaval doc. dr. Janez Marolt. Njegovo predavanje je imelo naslov Razvoj koledarja. Merjenje časa in njegovo določanje je ena najstarejših človeških veščin. Le-to so začeli že v praskupnosti (menjava luninih sprememb), Babilonci so upoštevali sončno leto in ga razdelili na 12 mesecev s po trideset dni. Egipčani so ugotovili, da ima sončno leto 365 dni in 6 ur, zato so kasneje uvedli v svoj koledar na vsaka štiri leta prestopno leto s 366 dnevi. Leta 46 pr. Kr. so na pobudo Julija Cezarja uredili nov izračun koledarja. Leta 1582 pa je papež Gregor XIII. izvedel koledarsko reformo, da bi odpravili razliko med sončnim in koledarskim letom.

12. aprila 2000 je bilo predavanje akademika prof. dr. Jožeta Pogačnika z naslovom Pojem identitete. Predavanje je poskušalo definirati vsebino in pomen identitete na področju znanosti v književnosti. Podlaga za raziskavo je bila Cankarjeva drama Hlapci (1910). V prvem delu je bila analiza idejno-estetskih sestavin drame: le-te so v hrvaški in slovenski kritiki naletele na diametralno različen sprejem. Raziskava vrednotenjskih konceptov je ugotovila vrsto zanimivih recepcijskih konstant, ki izvirajo iz različnih književnih orientacij. Pazljivo primerjanje razločkov je razkrilo pomembne probleme in dalo solidno osnovo za razpravo o identiteti. Slovenska in hrvaška recepcija drame je predvsem avtobiografija obeh narodov in obeh nacionalnih književnosti. Različna recepcija ne sega na področje estetske vrednosti drame; izvira iz kolizije drugačnih kulturnih, socialnih in političnih stališč, ki so oblikovali oba duhovna prostora.

Predstavitve publikacij:

13. aprila 1999 je bila na Pedagoški fakulteti v Mariboru predstavitev 12. številke zbirke Viri – dr. Zdenko Čepič: „Zamisli o gospodarski ureditvi po drugi svetovni vojni v narodnoosvobodilnem gibanju“ in 13. številke zbirke Viri – dr. Jurij Perovšek: „Programi političnih strank, organizacij in združenj na Slovenskem v času Kraljevine SHS (1918–1929)“ ter monografija – dr. Jurij Perovšek: Slovenska osamosvojitve v letu 1918.

Ekскурzija:

11. junija 1999

Program: prezentacija zgodnjehomanske cerkve sv. Jurija na Legnu pod strokovnim vodstvom ge. Marije Strmčnik Gulič, konzervatorke-svetovalke pri Zavodu za varstvo naravne in kulturne dediščine v Mariboru ter ogled kulturnih spomenikov in obisk kulturnih ustanov v Slovenj Gradcu in ogled nekdanjega marenberškega dominikanskega samostana v Radljah. Ekскурzijo so vodili: predsednik društva ter doc. dr. Andrej Hozjan. Udeležba: 16 članov in nečlanov društva.

Jubileji:

Na rednem srečanju 13. 10. 1999 smo čestitali članu društva dr. Brunu Hartmanu ob njegovi petinsemdesetletnici.

Andrej Hozjan

Zasnova delovanja raziskovalne sekcije ZZDS

Združevala naj bi vse raziskovalce preteklosti (zgodovine) v najširšem pomenu besede.

Njen namen je v okrepitevi povezanosti zgodovinarjev na vprašanjih, ki jih povezujejo, ne glede na institucije, ki jim pripadajo. Želja je, da se preseže individualno in institucionalno na interesih, ki so nam skupni. Gre za večjo strokovno povezanost, ki bi še bolj utrdila razpoznavnost stroke tudi v širši javnosti.

Vsebino aktivnosti naj bi določali na podlagi iniciativ članov ZZDS. Kot predlog naj navedem le nekatere misli o delu sekcije:

1.) poudarek naj bo na spremljanju teoretičnih in metodoloških vprašanj zgodovinopisja, z velikim posluhom za stanje in zlasti razvojne pobude (novosti), do katerih prihaja tako doma kot v tujini,

2.) v okviru sekcije naj poteka bolj a,urna medsebojna izmenjava informacij o raziskovalnem delu in dosekih, vključno z načrti,

3.) doseže naj se večja povezanost profesionalnih zgodovinskih krogov (obeh univerz, raziskovalnih institutov in drugih) s kolegi v arhivih, muzejih, knjižnicah in drugod (zunaj ozke raziskovalne sfere),

4.) v okviru sekcije je možna večja povezanost in iz nje izhajajoče sodelovanje s kolegi v zamejstvu in izseljenstvu,

5.) v času vedno večjega uveljavljanja multi- in interdisciplinarnega povezovanja humanističnih in družboslovnih ved v svetu je vedno bolj pomembno tudi tesnejše povezovanje s sorodnimi znanstvenimi disciplinami (skupne akcije, izmenjava strokovnih mnenj ipd.),

6.) skrb za večjo uveljavitev zgodovinopisja v Sloveniji in zunaj njenih meja,

7.) popularizacija rezultatov stroke v javnosti,

8.) srednjeročni cilj: Zgodovina Slovencev (nosilec akcije naj bi bila ZZDS) in še kaj.

Oblike dela (srečevanj) naj bi bile čim manj obremenjene s formalnimi sponami. Zamišljene so kot delovni pogovori (npr. ob izidu knjige, razstavi in podobno), okrogle mize, soočanja predstavnikov različnih pogledov na razna vprašanja s področja zgodovinopisja, konference na aktualne teme ipd., vabljeni predavanja, npr. domačih in tujih poznavalcev temeljnih problemov zgodovinske stroke in še kaj.

Živahnost tako zamišljenega dela bo odvisna od članov ZZDS. Ostati pa moramo realisti v tem, da lahko gornje zamisli (in še ostale, ki jih pričakujem iz vrst članov) postanejo dejstvo le ob konkretnih in uresničljivih akcijah, konkretni pomoči in podpori in ne nazadnje z odzivnostjo na posamezne pobude in akcije sekcije.

Marjan Drnovšek